

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет обліку і аудиту

Кафедра аудиту, ревізії та аналізу

Економічна експертиза витрат підприємства

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Магістерська робота за освітнім ступенем «Магістр»

Виконав
Студент гр. ОЕЕМ-21
Чебаков Дмитро Миколайович

Тернопіль - 2018

ЗМІСТ

Вступ

Розділ 1. Теоретичні основи економічної експертизи витрат

1.1. Економічна сутність витрат та їх роль в ринкових умовах господарювання

1.2. Визнання та класифікація витрат

1.3. Вивчення експертом нормативно-правового регламентування обліку витрат

Висновки до розділу 1

Розділ 2. Порядок проведення експертизи витрат

2.1. Особливості економічної експертизи витрат підприємства

2.2. Використання даних обліку при проведенні експертизи витрат підприємства

2.3. Вплив облікової політики підприємства на порядок експертного дослідження витрат

Висновки до розділу 2

Розділ 3. Методичні основи економічної експертизи витрат підприємства

3.1. Експертне дослідження операцій з обліку витрат

3.2. Експертиза витрат у процесі дослідження причин викривлення фінансових результатів

3.3. Можливості використання результатів експертного дослідження для визначення ефективності формування витрат

Висновки до розділу 3

Висновки

Список використаної літератури

Додатки

РОЗДІЛ 1

Теоретичні основи економічної експертизи витрат

1.1. Економічна сутність витрат та їх роль в ринкових умовах господарювання

Вперше поняття «витрати» було сформульовано у XVII ст. У. Петті, який розкрив теорію складу витрат та сформував закон вартості.

На сьогоднішній день в науковій літературі існують різні трактування поняття «витрати», проте найбільш розповсюджене є визначення витрат згідно П(С)БО 16. Таким чином, витратами вважається «зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками)» [77].

В економічній літературі поряд із терміном «витрати» використовуються такі категорії, як «затрати» та «видатки», які трактують як синоніми.

Дослідження спеціальної літератури економічного спрямування дає змогу зробити висновок про те, що нерідко автори, вживають поняття «витрати», «затрати» і «собівартість» або в однаковому, або у різному тлумаченні. Оскільки витрати виступають як собівартість, ряд економістів ставлять між цими поняттями знак рівності. Інші не погоджуються з цією думкою і переконані в протилежному. Науковці обґрунтовують це тим, що «під час здійснення процесу перетворення придбаних ресурсів у продукт діяльності і аж до моменту його продажу цей процес не може бути названий терміном «витрати». Його історичною назвою є «затрати». Цей процес уже не характеризує витрачання грошей, а характеризує процес перетворення ресурсу».

1.2. Визнання та класифікація витрат

У сучасних умовах надзвичайно важливим є питання визнання та класифікації витрат у національній обліковій системі.

Існує багато неточностей та труднощів щодо визнання та класифікації витрат діяльності вітчизняних підприємств. Це пов'язано з неоднозначними реформуванням та розвитком національної системи обліку загалом, де облік витрат є її найважливішим складовим елементом.

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» визначає методологічні засади формування в обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності.

Зазначимо, що вимоги цього положення (стандарту) застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами незалежно від форм власності. Згідно цього положення, витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони були здійснені. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображають у складі витрат того періоду, у якому вони були понесені. Витрати визнаються, виходячи з принципу відповідності доходів і витрат.

Ще однією умовою визнання витрат є їх достовірна оцінка. Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості між відповідними звітними періодами.

1.3. Вивчення експертом нормативно-правового регламентування обліку витрат

Досліджуючи питання, пов'язані із витратами, економічний експерт має керуватися нормативними актами, що регламентують ведення бухгалтерського обліку, а також відомчими інструкціями, що регламентують порядок обліку,

У першу чергу, при дослідженні витрат підприємства експерт повинен опиратися на Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», який визначає методичні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати та її розкриття у фінансовій звітності.

Зазначимо, що П(С)БО 16 «Витрати» розроблено відповідно до міжнародних стандартів. Однак, окремого міжнародного стандарту, який визначає порядок обліку витрат і їх розкриття у фінансовій звітності немає. Питання, що стосуються поняття витрат, їх оцінки, визнання та класифікації, розкриваються у Концептуальній основі складання та подання фінансових звітів, МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів», МСФЗ 2 «Запаси», МСФЗ 16 «Основні засоби».

Згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» в Україні застосовується принцип повного висвітлення. При цьому фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки операцій і подій, яка може вплинути на рішення, що приймається на її підставі.

Окрім того, експерт повинен опиратися на низку наступних нормативно-правових актів, зокрема:

1. «Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»»;
2. «Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати»»;
3. «Інструкцію про застосування «Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» №291».

4. «Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку».

5. «Методику проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського положення неплатоспроможних підприємств та організацій».

6. «Методичні рекомендації по аналізу фінансово-господарського стану підприємств та організацій».

7. «Методику інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій».

8. «Методичні рекомендації з формування собівартості (за видами економічної діяльності: у промисловості, в сільськогосподарських підприємствах, будівельно-монтажних робіт, на транспорті, в торгівельній діяльності, житлово-комунального господарства, проектних робіт тощо)».

Окрім того, експерт повинен володіти базовими знаннями Кодексів України (Податкового, Бюджетного, Господарського, Цивільного), відповідними вказівками, інструкціями, положеннями. Він повинен також знати зміст Наказу про облікову політику підприємства; графіки документообігу, графіки виконання обліково-звітних та контрольно-ревізійних робіт, тощо.

РОЗДІЛ 2

Порядок проведення експертизи витрат

2.1. Особливості економічної експертизи витрат підприємства

Особливості економічної експертизи витрат підприємства впливають з її сутності, завдань, які вона вирішує, предмета, об'єктів, порядку проведення. Важливою особливістю такої експертизи, яка впливає саме з сутності витрат, є наявність широкого кола питань, які можуть бути поставлені експерту за конкретною справою.

Дано характеристику об'єктам експертизи, які досліджує експерт.

У першу чергу, до них належить первинна документація, яка перевіряється на її відповідність чинному законодавству з метою використання цієї документації для доказів. Інші об'єкти – це бухгалтерський облік і звітність, за даними яких досліджуються та виявляються факти приписок продукції, напівфабрикатів виробництва і на стадії реалізації для встановлення фактів навмисного перекручення собівартості продукції.

До об'єктів економічної експертизи витрат підприємства також належать:

- обґрунтованість витрат виробництва за елементами (на основі відповідних первинних документів, у яких відображено матеріальні витрати, нараховану зарплату, амортизацію основних засобів, інші витрати, загальну суму яких відображають як елементи витрат за дебетом рахунків 81-84 і списують на відповідні аналітичні рахунки синтетичного рахунка 23);
- витрати на реалізацію товарів, продукції, робіт, та послуг (на основі визначення фактичного рівня і правдивості відображення всіх витрат, які пов'язані з реалізацією продукції, які ґрунтуються на порівнянні з фактичним обсягом реалізації продукції);
- калькуляція собівартості продукції, яка є найскладнішим об'єктом судово-економічної експертизи, оскільки вона передбачає визначення

сукупності всіх витрат на виробництво і реалізацію товарів, продукції, робіт і послуг;

- стан збереження продукції при транспортуванні (на основі дослідження кожного випадку нестачі продукції при транспортування від постачальника до покупця та встановлення суми нестачі конкретної продукції, визначення відповідальності осіб);

- первинні документи на оприбуткування і реалізацію продукції (на основі визначення достовірності первинної документації, яка застосовується для відображення операцій з виробництва і реалізації товарів, продукції, робіт та послуг з метою її подальшого використання у системі доказів судово-економічної експертизи);

- система обліку і звітності підприємства (на основі дослідження фактів приписок продукції на стадіях виробництва і реалізації, а також встановлення фактів навмисного викривлення собівартості продукції, товарів, робіт та послуг);

- виявлені ревізією (слідством) обсяги неоприбуткованої продукції, а також збитки, понаднормативне списання природних втрат, їх обґрунтованість і відповідальність конкретних осіб.

Під час експертного дослідження витрат підприємства для економічного експерта велике значення мають висновки експертів з іншої спеціальності, без яких в окремих випадках практично неможливо вирішити питання експертизи.

2.2. Використання даних обліку при проведенні експертизи витрат на підприємстві

Облікові дані є джерелом інформації для проведення експертизи витрат на підприємстві.

Основи бухгалтерського обліку витрат регламентовано Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність». Зазначимо, що дія цього закону поширюється на всіх юридичних осіб, незалежно від їх

організаційно-правових форм та форм власності. Усі положення зазначеного закону повинні враховуватися економічним експертом при проведенні експертизи.

Експерт повинен враховувати, що при веденні обліку витрат обробка та оформлення первинних документів має дуже велике значення. Первинний облік витрат є основним джерелом економічної інформації, яка далі фіксується на носіях синтетичного й аналітичного обліку та використовується для контролю й аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

Будь-який експерт знає, що основою бухгалтерського обліку є документування. Документування передбачає відображення в документах всіх господарських операцій і фактів господарської діяльності.

Економічний експерт повинен враховувати, що первинні документи, у тому числі на паперових та електронних носіях інформації, повинні мати такі обов'язкові реквізити:

- 1) назва підприємства, організації, від імені якого складений первинний документ;
- 2) назва документа (форми);
- 3) код форми;
- 4) дата та місце складання документа;
- 5) зміст господарської операції та її вимірники (у натуральному й вартісному виразі);
- 6) посади, прізвища та підписи посадових осіб, відповідальних за дозвіл і здійснення господарських операцій та правильність її оформлення [36].

Економічний експерт повинен знати усі форми первинних документів, які використовуються при оформленні надходження матеріалів на склад та їх відпуску зі складу.

2.3. Вплив облікової політики підприємства на порядок експертного дослідження витрат

Діюча нормативно-правова база передбачає, що методика обліку в багатьох питаннях визначається обліковою політикою, яка обирається кожним підприємством самостійно. Тому від правильно сформованої облікової політики залежать кінцеві результати діяльності підприємства та стратегія його розвитку в майбутньому.

Безумовно, найважливішим показником роботи підприємства є розмір і характер фінансового результату за кожен період його діяльності, який визначається як різниця між доходами та витратами підприємства. Використання підприємством елементів облікової політики щодо доходів та витрат суттєво впливають на фінансовий результат підприємства.

Відповідно до положень Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», облікова політика вважається сукупністю принципів, методів й процедур, які використовуються кожним підприємством для складання і подання фінансової звітності.

Економічний експерт має враховувати, що організація бухгалтерського обліку передбачає, що підприємство:

- може самостійно визначати свою облікову політику;
- має змогу обирати форму обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації й узагальнення інформації у них з додержанням єдиних засад та з урахуванням особливостей діяльності й технології обробки облікових даних;
- може розробляти систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності та контролю господарських операцій;
- має право визначати права працівників на підписання облікових документів;
- може самостійно затверджувати правила документообігу та визначати технологію обробки облікової інформації;

- має змогу встановлювати додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку;
- може виділяти на окремий баланс філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, які зобов'язані вести бухгалтерський облік, з наступним включенням цих показників до фінансової звітності підприємства.

При здійсненні експертного дослідження необхідно врахувати ряд чинників, які можуть вплинути на порядок ведення обліку витрат.

До таких чинників належать:

- 1) форма власності та організаційно-правова форма підприємства;
- 2) вид діяльності;
- 3) організаційна структура управління та наявність структурних підрозділів;
- 4) кількість господарських операцій, обсяги діяльності, обсяг продажу, чисельність персоналу, наявність відокремлених підрозділів, дочірніх підприємств тощо;
- 5) особливості оподаткування виду діяльності;
- 6) поточна та довгострокова мета підприємництва;
- 7) ступінь матеріально-технічного оснащення;
- 8) рівень кваліфікації кадрів;
- 9) технологічні особливості виробництва, особливості організації постачання та збуту;
- 10) системи та форми розрахунків з покупцями та постачальниками;
- 11) взаємини з фінансовими структурами;
- 12) система звітності перед власниками, а також іншими користувачами фінансової інформації;
- 13) стан законодавства, перспективи його зміни.

РОЗДІЛ 3

Методичні основи економічної експертизи витрат підприємства

3.1. Експертне дослідження операцій з обліку витрат

Експертне дослідження операцій з обліку витрат повинно розпочатися з вивчення бухгалтерських документів. При цьому слід вивчити Наказ про облікову політику та розглянути питання, які відносяться до обліку витрат.

Експертне дослідження операцій з обліку витрат слід проводити згідно певної послідовності:

1. Дослідження оформлення первинних документів.
2. Дослідження дотримання умов визнання витрат діяльності.

При цьому експерт повинен враховувати причини виникнення витрат. Важливим у процесі експертного дослідження є вивчення правильності формування собівартості продукції (робіт, послуг).

Так, перевіряючи правильність формування собівартості продукції (робіт, послуг) необхідно:

- визначити відповідність групування витрат за місцями їх виникнення (виробництво, цех, дільниця, робоче місце);
- визначити правильність оцінки незавершеного виробництва, розподілу витрат між готовою продукцією та незавершеним виробництвом;
- вивчити ведення синтетичного та аналітичного обліку витрат на виробництво;
- провести арифметичний контроль показників собівартості за даними зведеного обліку;
- оцінити правильність ведення обліку витрат допоміжних виробництв;
- вивчити складання записів з обліку витрат на виробництво;

- дослідити відповідність записів аналітичного і синтетичного обліку по рахунках витрат записам в облікових регістрах, Головній книзі, звітності [82].

У процесі здійснення експертного дослідження можуть бути виявлені типові порушення ведення операцій з обліку витрат (див.табл. 3.2).

Таблиця

Порушення ведення операцій з обліку витрат на підприємстві

<i>№ з/п</i>	<i>Можливі порушення</i>	<i>Характеристика порушення</i>
1	На підприємстві не ведеться аналітичний облік витрат на виробництво (або ведеться з порушеннями діючого законодавства) Дані аналітичного обліку витрат не відповідають оборотам та залишкам по рахунках синтетичного обліку витрат на виробництво	Порушення призводять до недостовірності синтетичного обліку витрат на виробництво; неможливості підтвердження відповідних сум балансу
2	Не ведеться відокремлений облік прямих та непрямих витрат	Призводить до завищення собівартості основного виробництва, заниження фінансових результатів
3	Не проводиться розподіл загальновиробничих витрат. Розподіл загальновиробничих витрат здійснюється не відповідно до облікової політики	Призводить до низького рівня внутрішнього контролю, недостовірності залишку по рахунку 23, неможливості підтвердження відповідних сум балансу
4	Оцінка незавершеного виробництва проводиться не відповідно до облікової політики	Призводить до необґрунтованого заниження (завищення) собівартості продукції, завищення (заниження) фінансового результату господарської діяльності

5	Виявлений брак у всій сумі списується на собівартість продукції при наявності вартості забракованої продукції за ціною можливого використання; при встановленні винної особи, при висуненні претензій постачальнику за поставку неякісної сировини	Призводить до завищення собівартості продукції (робіт, послуг), зниження фінансових результатів господарської діяльності
6	Не проводиться інвентаризація незавершеного виробництва в обов'язкових випадках. Не дотримуються строки проведення інвентаризації, зазначені в обліковій політиці. Результати інвентаризації не відображаються у фінансовій звітності.	Призводить до низького рівня внутрішнього контролю, порушення облікової політики, недостовірності даних фінансової звітності
7	При наявності допоміжних виробництв відсутній окремий облік витрат основного та допоміжного виробництва для цілей бухгалтерського обліку	Завищення собівартості основного виробництва для цілей бухгалтерського обліку та оподаткування, зниження фінансового результату діяльності основного виробництва.
8	Включається до собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) адміністративні витрати на збут, інші операційні витрати	Призводить до завищення собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг)

3.2. Експертиза витрат у процесі дослідження причин викривлення фінансових результатів

Витрати включаються до складу «Звіту про фінансові результати» («Звіту про сукупний дохід»), а тому експертиза витрат у процесі дослідження причин викривлення фінансових результатів є надзвичайно важливою.

У процесі проведення економічної експертизи необхідно враховувати, що «Звіт про фінансові результати» («Звіт про сукупний дохід») побудовано за функціональним групуванням доходів і витрат і складається з чотирьох розділів. «Звіт про фінансові результати» («Звіт про сукупний дохід») складається наростаючим підсумком з початку року. У ньому узагальнюється інформація, яка дає змогу послідовно порівнювати доходи і витрати для

визначення чистого прибутку (збитку) звітного періоду. Ці дані відображаються у 1 розділі «Звіту про фінансові результати» («Звіту про сукупний дохід»).

Використання інформації про витрати діяльності дає змогу зробити розрахунок чистого фінансового результату звітного періоду. Процедура розрахунку цього показника містить визначення таких його складових елементів:

- 1) валового прибутку (збитку);
- 2) фінансового результату від операційної діяльності;
- 3) фінансового результату до оподаткування;
- 4) чистого фінансового результату.

У процесі економічної експертизи слід враховувати, що недоліком «Звіту про фінансові результати» є потенційна можливість викривлення інформації. В основу причин викривлення може бути покладена модель «трикутника шахрайства», запропонована зарубіжними науковцями, які займаються проблемами викриття шахрайства. Згідно з концепцією даних авторів, в основі будь-якого шахрайства, що здійснюється певною особою, лежать елементи, взаємопов'язана сукупність яких дає змогу здійснити такі дії. До таких елементів автори відносять: постійний тиск зовнішніх обставин, а також можливість здійснення та здатність виправдати скоєне діяння. Зокрема, до найбільш поширених причин викривлення фінансового результату відносять: податковий тиск, наявність «тіньових витрат», а також витрат, які забороняється, або ж не вигідно реєструвати в обліку.

Чинниками, які дають можливість здійснити та деякий час приховати викривлення звітності, є матеріальна зацікавленість осіб, які здійснюють перевірку та їхній вплив на її результати. Головною мотивацією при цьому є впевненість у тому, що суб'єкти господарювання сплачують державі більше, аніж повинні.

При цьому під способом викривлення звітності слід розуміти сукупність дій певних посадових осіб, які змотивовані наведеними вище причинами, що провокують перекручення фінансових результатів діяльності підприємства.

3.3. Можливості використання результатів експертного дослідження для визначення ефективності формування витрат

У сучасних умовах господарювання вітчизняних підприємств виникає безліч проблем, які вимагають їх негайного вирішення. Однією з проблем є визначення ефективності формування витрат підприємства.

Як свідчать сучасні наукові дослідження, ефективність формування витрат діяльності може бути досягнута шляхом моделювання оптимального співвідношення між чистим доходом і витратами на його формування.

Оптимальність співвідношення може бути досягнута за таких умов:

- чистий дохід об'єкта витрат збільшується, а витрати на його формування зменшуються;
- чистий дохід об'єкта витрат збільшується, а витрати на його формування не змінюються;
- чистий дохід об'єкта витрат збільшується більшими темпами, ніж витрати на його формування;
- чистий дохід об'єкта витрат не змінюється, а витрати на його формування зменшуються;
- чистий дохід об'єкта витрат зменшуються меншими темпами, ніж витрати на його формування.

У процесі дослідження ефективності формування витрат підприємства слід використовувати джерела інформації зовнішнього та внутрішнього походження.

Обробка економічної інформації щодо ефективності формування витрат підприємства створює передумови для управління матеріальними, фінансовими, трудовими потоками.

Використання аналізу у процесі експертного дослідження витрат допомагає визначити ефективність витрат, уточнити їх оптимальність, дає змогу встановити ціну готової продукції на перспективу, регулювати і контролювати витрати, планувати реальний рівень прибутку.

Список використаних джерел

1. Акімов В. В. Судово-бухгалтерська експертиза в кримінальних справах про розкрадання грошових коштів: Методич. Посібник / В. В. Акімов // Х.: Вид-во. Ун-ту внутр. справ, 2000. - 80 с.
2. Андросова О.Ф. Облік і аналіз собівартості продукції на промисловому підприємстві / О.Ф. Андросова, Г.В. Бойченко // Економічний простір: Збірник наукових праць. – Д.: ПДАБА, 2009. – № 25. – С. 269-275.
3. Бандурка А.М. Основи судової бухгалтерії: Підручник / А.М. Бандурка // Харків: Вид-во Національного університету внутрішніх справ, 2001. - 336 с.
4. Бенько М.М. Інформаційні системи і технології в обліку : навч. посіб. /М.М. Бенько // К. : Нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 362 с.
5. Білик М.Д. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування / М.Д. Білик, Т.О. Білик// – К.: КНУТД, 2016. – 280с.
6. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку/ М. Т. Білуха // - К., 2000. – 288с.
7. Будник Л. Особливості сучасного стану системи контролю та необхідність її реорганізації / Л. Будник, І. Голяш // Проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу, контролю та аудиту у сфері надання послуг: Матер. міжнар. наук.-практ. конф., 15-16 груд. 2005 р. – Тернопіль: Економічна думка, 2005. – С. 11-15.
8. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – Київ, Ірпінь. – Перун, 2015. – 1728 с.
9. Бутинець Ф.Ф. Витрати виробництва та їх класифікація для потреб управління / Ф.Ф. Бутинець // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнар. зб. наук. праць. Сер. «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз». – 2012. – № 1 (22). – С. 11-18.

10. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні: Навч. Посібник / За ред. С. Ф. Голова // Дніпропетровськ: ТОВ "Баланс-клуб", 2000. - 768 с.
11. Бухгалтерський фінансовий облік. Підручник / За ред. Ф. Ф. Бутинця // Житомир: ЖІТІ, 2000. - 608 с
12. Васюта-Беркут О.І. та ін. Теорія бухгалтерського обліку: Навч. посіб. / О.І. Васюта-Беркут, Г.Ф. Шепітко, Н.О. Ромашевська // К.: МАУП, 2001.
13. Вахрушина М. Управленческий анализ / М. Вахрушина. – Москва: Омега-Л, 2017. – 432 с.
14. Венжега Д.І. Особливості організації внутрішнього контролю в управлінні витратами підприємства / Д.І. Венжега // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – 2012. – № 10. – С. 295-297.
15. Верченко П.І. Багатокритеріальність і динаміка економічного ризику (моделі та методи): [монографія] / П.І. Верченко. – К.: КНЕУ, 2006. – 174 с.
16. Волобуєв А.Ф. Проблеми методики розслідування розкрадань майна в сфері підприємництва/ А.Ф. Волобуєв. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр.справ, 2014. - 336 с.
17. Галько О. Організація первинного обліку в умовах автоматизованої обробки інформації / О. Галько // Економічний аналіз. - Випуск 4. -2009. – С. 354 – 358.
18. Гапоненко А.Л. Управление знаниями. Как превратить знания в капитал / А.Л.Гапоненко, Т.М.Орлова // М.: Эксмо, 2015. – 400 с.
19. Глібко В.М. Судова бухгалтерія: Підручник/ В.М. Глібко, О.П. Буцан // К.: Юрін-ком Інтер, 2014. - 224 с.
20. Голов С. Ф. Управлінський облік : [підручник] / С. Ф. Голов. – К. : Лібра, 2003. – 704 с.

21. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: Монографія / С.Ф. Голов. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
22. Головач К.О. Бухгалтерський облік / К.О. Головач. – К.: Центр учбової літератури, 2017, 326 с.
23. Голяш І.Д. Проблеми створення ефективної системи фінансового контролю / І.Д. Голяш, Л.А. Будник // Матеріали науково-практичної конференції. – Ужгород: УНУ, 2015. – С.231-233.
24. Голяш І.Д. Використання методу гіпотетичних припущень у судово-економічній експертизі / Голяш І.Д., С.Р. Романів // Матеріали науково-практичної конференції «Прогнозування та моделювання соціально-економічних процесів сьогодення». - Київ, 2017.- С.87-90.
25. Господарський кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електрон. Ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=436-15>
26. Гривківська О.В. Фінансова безпека в системі економічної безпеки /О.В. Гривківська //Європейський університет, Київ, - 2010. – 206 с.
27. Гринберг А.С. Информационные технологии управления / А.С. Гринберг, Н.Н. Горбачев, А.С. Бондаренко // М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2014. – 479 с.
28. Гришина Н. В. Организация комплексной системы защиты информации/ Н.В. Гришина.– М.: Гелиос АРВ. – 2007. – 256 с.
29. Дерій В.А. Термін «витрати» і його трактування для потреб обліку і контролю / В.А. Дерій // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 1 (26). – С. 154-160.
30. Дерій В.А. Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю / В.А. Дерій. – Тернопіль: ТНЕУ, Екон. думка, 2009. – 272 с.
31. Добровський В.М. Бухгалтерський фінансовий облік в Україні: навчальний посібник / Добровський В.М. – К.: А.С.К., 2009. — 976 с.

32. Желюк Т. Механізм забезпечення економічної безпеки в системі управління довгостроковим розвитком національної економіки /Т.Желюк // Наука молода. -2009. -№11. с.154-160.

33. Живко З.Б. Судова бухгалтерія: Навчально-методичний посібник/ З.Б.Живко // К.: Атіка, 2007. - 344 с.

34. Житний П. Принципи формування облікової політики / П. Житний // Бухгалтерський облік і аудит. – 2005. – № 4. – С. 25 – 28.

35. Жук В.М. Облік витрат виробництва: методологічні аспекти / В.М. Жук // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): наук. журнал. – К.: НАУ. – 2007. – Вип. 1-2. – С. 484-487.

36. Загородній А.Г. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: підручник / А.Г. Загородній, Г.О. Партин, Л.М. Пилипенко// Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. – 340 с.

37. Завгородній В.П. Автоматизація бухгалтерського обліку, контролю, аналізу та аудиту. / В.П. Завгородній – К.: А.С.К., 2004. – 768 с.

38. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

39. Закон України «Про судову експертизу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=4038-12>.

40. Зеленецький В.С. Боротьба з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму (економіко-правовий аналіз): Наук.-практ. посібник/ В.С. Зеленецький, В.Л. Кротюк, Д.А. Файер // Харків: Вид-во «"Кроссроуд», 2017. - 672с.

41. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. / С.В. Івахненко. – К.: Знання, 2004. – 348 с.

42. Івахненко С.В. Комп'ютерний аудит: контрольні методики і технології: наукове видання. / С.В. Івахненко – К.: Знання, 2005. – 286 с.

43. Ільяшенко С. Бухгалтерський облік: нормативна база [навчальний посібник] / С. Ільяшенко – Х. : Фактор, 2011. – 252 с.
44. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291 // Все про бухгалтерський облік. – 2003. – № 17. – С. 11-56.
45. Інформаційні системи бухгалтерського обліку: підруч. для студ. вищ. навч. закл./ Ф.Ф. Бутинець, С.В. Івахненко, Т.В. Давидюк, Т.В. Шахрайчук// Житомир: ПП "Рута", 2002. – 544 с.
46. Калюга С В. Фінансово-господарський контроль у системі управління: Монографія/ С В. Калюга // К.: Ельга, Ніка-центр, 2002. - 360 с.
47. Камлик М.І. Судова бухгалтерія. Підручник / М.І. Камлик К.: Атіка, 2007. - 552 с.
48. Карминский А.М. Информатизация бизнеса / Карминский А.М., Нестеров П.В. // М. : Финансы и статистика, 2017. – 415 с.
49. Кириченко О.А. Вдосконалення управління фінансовою безпекою підприємств в умовах фінансової кризи / А.М. Карминский // Финансовые рынки и ценные бумаги, 2009. – №16. – 2009. – С. 22-28
50. Клименко В. Внутрішні загрози інформаційній безпеці організації / В. Клименко // Вісник НБУ.- 2008.-№5.- С. 62-63.
51. Клименко О.В Інформаційні системи і технології в обліку: навчальний посібник. / О.В. Клименко К: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.
52. Колісник Г.М. Економічна сутність витрат виробництва й методологія їх дослідження / Г.М. Колісник // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 3. – С. 19-22.
53. Кондрашова С.С. Інформаційні технології в управлінні: учбовий посібник/ С.С. Кондрашова К.: МАУП. 2007.-250 с.
54. Корінько М.Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах диверсифікації: теорія, методологія,

диверсифікація: [Монографія] / М.Д. Корінько. – К.: ДП «Інформ. – аналіт. Агенство», 2007. – 429 с.

55. Корнєєв В.В. Модифікація форм фінансового посередництва в Україні / В.В. Корнєєв // Фінансовий ринок. – 2008. – С. 77-85

56. Королюк Н.М. Людський капітал як об'єкт бухгалтерської методології / Н.М. Королюк // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 7 (97). – С. 252-259.

57. Кравченко, Л.И. Анализ хозяйственной деятельности: учебник / Л.И. Кравченко. – Москва: Новое знание, 2016. – 512 с.

58. Кракос Ю.Б. Управління фінансовою безпекою підприємств / Ю.Б. Кракос, Р.О. Разгон // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. – 2008. – № 1 (1). – С. 86 – 96.

59. Крилов І. В. Інформаційні технології: теорія і практика: учбовий посібник. / І.В. Крилов М.: Центр, 2006.-530 с.

60. Крылов, Э.И. Анализ эффективности инвестиционной и инновационной деятельности предприятия: Учеб.пособие. / Э.И Крылов., И.В. Журавкова.- М.: Финансы и статистика, 2001. – 384 с.;

61. Куркін М.В. Ревізії та перевірки за зверненнями правоохоронних органів. Навчальний посібник/ М.В. Куркін, В.Д. Понікаров //Харків: Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2003. - 412 с.

62. Лень В.В. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика / В.С. Лень, В.В. Гливенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 556 с.

63. Лукін В. О. Методика проведення судових експертиз у виявленні та розслідуванні правопорушень, пов'язаних з ухиленням від сплати податків / В.О.Лукін, В. Д. Понікаров // Вісник Ун-ту внутр. справ. - 2015. - № 3-4. - С. 53-58.

64. Методика проведення державної експертизи інноваційних проектів, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 21 лютого 2008 року № 114 [Електронний ресурс].– Режим доступу : http://www.mon.gov.ua/laws/MON_114_08.doc

65. Мних Є.В. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / Є.В. Мних // – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 412 с.
66. Момот Т. В. Формування механізму управління оборотним капіталом підприємства : дис. канд. екон. наук / Т. В. Момот. – Х. – 1999, 168 с.
67. Мошенський С.З. Економічний аналіз: підручник для студентів економічних спеціальностей ВНЗ / С.З. Мошенський, О.В. Олійник. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – Житомир: ПП «Рута», 2007. – 704 с.
68. Мумінова-Савіна Г.Г. Судово-бухгалтерська експертиза: Навчально-методичний посібник для самоствивч.дисципліни. / Г.Г. Мумінова-Савіна К.: КНЕУ, 2004. - 268 с.
69. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
70. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень [Електронний ресурс]. –Режим доступу:<http://komuna.lviv.ua/content/view/616/>
71. Отенко В.І. Судова бухгалтерія для менеджерів підприємств: Навчальний посібник/ В.І. Отенко, В.Д. Понікаров, Т.М. Серікова // - Х.: ВД "ШЖЕК", 2015. - 560 с.
72. Петрик В.М. Сучасні технології та засоби маніпулювання свідомістю, ведення інформаційних війн і спеціальних інформаційних операцій: навчальний посібник. / В.М. Петрик, В.В. Остроухов// – К.: Росава, 2006. – 208 с.
73. Пипко В.А. Настільна книга бухгалтера та аудитора / В.А. Пипко, Л.Н. Булавіна// – М.: Фінанси і статистика, 2011. – 592 с.
74. Плєскач В.Л. Інформаційні технології та системи / В.Л. Плєскач, Ю.В. Рогушина // – К. : Книга, 2004. – 520 с.

75. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. N 2755-VI (і з змінами і доповненнями)- [Чинний від 02-12-10][Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>

76. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку: коментарі [Текст] / Алексєєв Я., Басова І., Войтенко Т., Казанова М. та ін.; ред. Я.Кавторєва. – Х.: Фактор, 2009, 1328с.

77. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

78. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати» затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.04.2006 р. № 415 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06>.

79. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.95 № 88: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

80. Романів С.Р. Економічна експертиза : її сутність і роль у сфері контролю / С. Р. Романів, І. Д. Голяш // Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Наукові економічні дослідження : теорії та пропозиції». - Запоріжжя, 2016.- С.76-78.

81. Романів С.Р. Теоретичні аспекти кадрового аудиту оцінки системи управління персоналом / Романів С.Р., Голяш І.Д., Романів Р.В. // Глобальні та національні проблеми економіки. – М. : Миколаївський національний університет ім.В.О.Сухомлинського. – 2015. - №5. – С.1025-1030.

82. Рудницький В.С. Судово-бухгалтерська експертиза економічних правопорушень (опорний конспект). Навчальний посібник/ В.С. Рудницький, Р.Ф. Бруханський, П.Я. Хомин // - К: ВД "Професіонал", 2014. - 304 с.

83. Скалюк Р.В. Сутність та значення фінансових результатів в системі розвитку господарської діяльності промислових підприємств / Р.В. Скалюк // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету: збірник наукових праць. – 2017. – № 18 (1). – С. 135-141.

84. Скрипник М.І. Затрати і витрати: проблема трактування понять / М.І. Скрипник // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: Міжнар. зб. наук. пр. – 2016. – № 1 (13). – С. 163-165.

85. Скрипник М.І. Сутність витрат як економічної категорії / М.І. Скрипник // Вісник ЖДТУ: Економічні науки. – 2016. – № 4 (50). – С. 159-166.

86. Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней. / Я. В. Соколов – М.: Аудит ЮНИТИ, 1996. – 638 с

87. Стефанюк І.Б. Від фіксації порушень – до їх попередження. Аудит фінансової та господарської діяльності бюджетних установ: проблеми та шляхи запровадження /І.Б. Стефанюк //Фінансовий контроль. – 2005. – № 2 (25). – с.3-11.

88. Судебная бухгалтерия. Общая часть: Учебное пособие /Л.И.Бочкова, О.Э.Новак, С.В.Савинов//. - М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К»; Саратов: ООО «Бизнес Волга», 2008. - 320 с.

89. Тігова Т.М. Аналіз фінансової звітності: навчальний посібник / Т.М. Тігова, Л.С. Селіверстова, Т.Б. Процюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2012. – 268 с.

90. Толкаченко А.А. Судебная бухгалтерия / А.А. Толкаченко, К.В. Харабет // М.: Норма, 2005. - 288 с.

91. Усач Б.Ф. Аудит і судово-бухгалтерська експертиза/ Б.Ф.Усач, Я.В. Дячишин, Л.М. Шмикова // Львів: Каменяр, 1998. - 134 с.

92. Франчук В.І. Основи економічної безпеки: навчальний посібник / В.І.Франчук // Львівський державний університет внутрішніх справ. – Львів: 2008. – 203 с.

93. Хендриксен Э.С. Теория бухгалтерского учета. Пер. с англ. / Под ред. проф. Я.В. Соколова. // Э.С. Хендриксен, М.Ф. Ван Бред // М.: Финансы и статистика, 1997. – 576 с.
94. Хотунцев Ю.Л. О понятиях материальные и информационные технологии : [Электронный ресурс]. – 2009. – Режим доступа : www.liveinternet.ru/click.
95. Черевко Г.В. Интелектуальна власність: Навч. посіб./ Черевко Г.В. – К.: Знання, 2008. – С. 247-249.
96. Чернявская, И. Системы защиты информации / И. Чернявская // Инвестгазета. – 2007. – 12–18 марта. – С. 52–55.
97. Чубатенко О.І. Інформаційні технології – майбутнє України . / О.І. Чубатенко // Дзеркало тижня.-2007.-№1.
98. Чумаченко М.Г. Управлінський облік в Україні / М.Г. Чумаченко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2011. – № 6. – С. 43-47.
99. Чумаченко, М.Г. П(С)БО 16 «Витрати» перешкоджають роботі на підприємстві / М.Г. Чумаченко, І.П. Білоусова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 10. – С. 3-10.
100. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку [підручник] / В. Г. Швець – Київ.: Знання–Прес. 2003 р. – 444 с.